

Asia: VN/7447/2025

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta annetun ympäristöministeriön asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Satakuntaliitto pitää esitettyjä muutoksia Maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta annetun ympäristöministeriön asetukseen (311/2024) ja sen liitteisiin hyvinä ja asiaa selkeyttävinä. Satakuntaliitto haluaa huomauttaa muutamista liitteessä 4 esiintyvistä virheistä sekä epäjohtonmukaisuuksista.

Lausuntopyyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Maakuntakaavassa osoitettavien alueiden erityisominaisuuksien ja muiden osa-alueiden esitystapa” kaavamääräyslajikoodien käytössä maisemallisesti arvokkaille alueille sekä merkittävälle rakennetuille kulttuuriympäristöille on epäselvää, miksi valtakunnallisesti arvokkaille maisema ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoille on omat kaavamääräyslajikoodit, kun taas esim. maakunnallinen tai kansainvälinen maisemallisesti arvokas alue muodostetaan kaavamääräyslajikoodista ”maisemallisesti arvokas” ja kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodista ”maakunnallinen” tai ”kansainvälinen”.

Lausuntopyyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Maakuntakaavoissa osoitettavia kehittämisperiaatteita koskevien määräysten esitystapa ”esitystavan muodostuminen on epäselvää siltä osin, kun kaavamääräyksen lajille ”kehittämisyöhyke” ei anneta lisätiedon lajia ”käyttötarkoituskohdistus”. Kappaleessa todetaan, että ”esitystavan väri määrittyy pääasiallisen tavoitteellisen alueidenkäyttömuodon perusteella”. Miten pääasiallinen tavoitteellinen alueidenkäyttömuoto tiedetään, ellei lisätiedon lajia ”käyttötarkoituskohdistus” ole käytetty?

Satakuntaliitto esittää lisäksi joitain muutosehdotuksia kaavamääräyslaji- sekä kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoihin ja vakiomuotoisiin esitystapoihin.

Muutosehdotukset kaavamääräyslaji-koodistoon

Kaavamääräyslaji-koodistoon tulisi lisätä seuraavat maakuntakaavoissa laajasti käytössä

olevat kaavamääräyslajit:

- Melontareitti
- Vesiliikenne
- Tietoliikenneyhteys
- Viestiliikenne
- Vesiviljely
- Kalastus
- Valtakunnan raja tai rajavyöhyke

Asetuksen liitteestä 1 löytyy koodit laiva- ja veneväylille sekä lautta- tai lossiyhteyksille. Maakuntakaavoituksessa on kuitenkin tarve osoittaa esim. vesiliikenteen yhteystarpeita tai vesiliikenteen alueita, joissa ei haluta eritellä vesiliikenteen tyyppiä. Vesiliikenne -koodi on tarpeen lisätä kaavamääräyslajikoodistoon.

Tietoliikenneyhteyksiin tai datakaapeleihin liittyviä koodeja ei ole käytettävissä voimassa olevan tai lausunnoilla olevan asetuksen liitteessä 1. Tietoliikenteeseen liittyviä merkintöjä on kuitenkin käytetty useiden maakuntaliittojen voimassa olevissa maakuntakaavoissa. Koodi on tarpeen lisätä kaavamääräyslaji-koodistoon.

Erityisesti rannikon maakuntien liitoissa on voimassa olevissa maakuntakaavoissa käytössä vesiviljelyyn ja kalastukseen liittyviä merkintöjä, joita ei ole mahdollista toteuttaa käytössä olevilla asetuksen liitteen 1 kaavamääräyslaji-koodeilla. Vesistöissä tapahtuvaan ruoan- ja muiden biotaloustuotteiden alkutuotantoon liittyvälle kaavamääräyslaji-koodistolle on tarve, koska nyt lähimmät tarjolla olevat maatalous ja metsätalous -koodit eivät sovellu tähän tarkoitukseen.

Valtakunnan rajaan tai rajatoimintoihin liittyviä koodeja ei ole käytettävissä voimassa olevan tai lausunnoilla olevan asetuksen liitteessä 1. Rajamaakuntien liitot ovat kuitenkin laajasti käyttäneet rajaan liittyviä merkintöjä maakuntakaavoissa, joten koodi on tarpeen lisätä kaavamääräyslaji-koodistoon.

Maakuntakaavamerkintöjä ei ole asetuksessa kattavasti, vaan iso osa merkinnöistä pitää hakea yleiskaavapuolelta. Tämä saattaa aiheuttaa lisähaasteita myös Ryhti -järjestelmään liittyvässä kumppanitestaushankkeen ohjelmistokehityksessä, jos tekeillä olevan maakuntakaavatyökaluun joudutaan ottamaan mukaan

myös yleiskaavojen kaavamääräykset.

Kaavamääräyslajikoodistot eivät saisi vaikeuttaa kaavaprosessin etenemistä tai rajoittaa suunnittelua. Koodiston joustavuus tulisi varmistaa huomioiden jo nyt tiedossa olevia ja tulevia täydennystarpeita lisäämällä ”muu” -koodiarvo kaavamääräyslajeissa ja kaavamääräyksen lisätiedot lajeissa.

Muutosehdotukset kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoon

Asetuksen liitteessä 2 on määritelty kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodisto. Liitteeseen 2 ei lausuntopyynnön kohteena olleessa materiaalissa osoitettu muutoksia.

Kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoon tulisi lisätä seuraava maakuntakaavoissa tarvittava koodi:

- Toissijainen käyttötarkoitus

Voimassa olevissa maakuntakaavoissa on laajasti käytetty erilaisia merkintöjä, joissa on osoitettu alueen pääkäyttötarkoituksen lisäksi alueen toissijainen käyttötarkoitus, mikäli alueen pääkäyttötarkoitus syystä tai toisesta lakkaa. Esitämme, että kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodistoon Tyyppi-koodien alle lisätään koodi toissijainen käyttötarkoitus, jota voidaan käyttää esimerkiksi antamalla kaavamääräysryhmälle kaavamääräyslajit puolustusvoimien alue ja luonnonsuojelualue sekä kaavamääräyksen lisätiedon lajit pääkäyttötarkoitus (puolustusvoimien alue) ja toissijainen käyttötarkoitus (luonnonsuojelualue), jolloin saadaan kaavamääräys osoittamaan puolustusvoimien aluetta, jonka toissijainen käyttötarkoitus on luonnonsuojelu. Esitystapa tällaisille kaavamääräyksille voisi määräytyä pääkäyttötarkoituksen mukaan, jolloin muutoksia asetuksen liitteen 4 esitystapoihin ei tarvittaisi, mutta toissijainen käyttötarkoitus ilmenisi selkeämmin ja koneluettavammin pelkän sanallisen määräyksen sijaan.

Muutosehdotukset vakiomuotoisiin esitystapoihin

Kaavakohteiden esitystapaa ei tule säädellä asetuksella, joka ei mahdollista maakuntien omiin tarpeisiinsa kehittämien hyväksi katsottujen täydentävien tai vaihtoehtoisten esitystapojen käyttöä kaavakohteiden ja kaavamääräysten osalta. Asetusluonnoksen liitteen 4 mukainen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapa ei sisällä kaikkia nyt voimassa olevia maakuntakaavoissa laajasti käytössä olevia merkintöjä.

Vakiomuotoinen esitystapa tulisi määritellä seuraaville kaavamääräyksille:

Ehdotettuihin uusiin kaavamääräyslaji-koodeihin liittyvät kaavamääräykset

- Vesiliikenteen alue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiliikenteen yhteystarve
- Tietoliikenneyhteys (nykyinen, uusi, merkittävästi parannettava, ohjeellinen ja yhteystarve)
- Viestiliikenteen alue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Rajavyöhyke (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Rajanylityspaikka tai rajatoimintojen alue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Kalastusalue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Kalastuksen kehittämisvyöhyke
- Vesiviljelyalue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiviljelyn kehittämisvyöhyke

Muihin kaavamääräyslaji-koodeihin liittyvät kaavamääräykset:

- Vesialue (osa-alueena)
- Matkailun ja virkistyksen kehittämisen yhteystarve
- Kaupunkikehittämisen kohdevyöhykkeiden yhteystarve
- Ekologisesti merkittävät vedenalaiset luontokohteet (osa-alueena)
- Maa-ainestenottoalue (osa-alueena)
- Suojelualue (osa-alueena)

Maakuntien liitot käyttävät laajasti osa-aluemerkintöjä liittyen mm. vedenhankinnan kannalta tärkeisiin pintavesialueisiin tai luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaisiin vesialueisiin, esim. Ekologisesti merkittävät vedenalaiset luontokohteet, joten vakiomuotoinen esitystapa osa-alueena kaavamääräykselle vesialue on tarpeen.

Useat maakuntien liitot ovat käyttäneet suojelualueisiin liittyneitä merkintöjä osa-alueena osoittamaan mm. kansallispuistoja tai luonnonpuistoja.

Vakiomuotoinen esitystapa on tarpeen lisätä liitteeseen 4 suojelualueelle osa-alueena.

Matkailun ja virkistyksen yhteystarve -merkintää on käytetty eri maakuntaliittojen voimassa olevissa maakuntakaavoissa. Vakiomuotoinen esitystapa on tarpeen lisätä matkailun ja virkistyksen yhteystarve -kaavamääräykselle.

Turvetuotannon osa-alueen ohella myös maa-ainestenottoalue tulee olla vakiomuotoisena esitystapana myös osa-alueena.

Lisäksi asetuksen liitteen 4 yleiskaavan kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavassa mukana olevat ympäristön muutosta koskevien määräysten vaikutus yleiskaavan aluevarausten esitystapaan tulisi lisätä myös maakuntakaavan kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapaan.

Asetusluonnoksen liitteen 4 esitystavat tarjoavat vain rajatut mahdollisuudet kehittää maakuntakaavan kaavamääräyksiä, ja ne soveltuvat huonosti esimerkiksi maakuntakaavan strategiaan kaavamääräyksiin. Esitystapoja tulee olla mahdollista muuttaa tai täydentää maakuntakaavoituksen tarpeisiin parhaiten soveltuvaksi asetuksen voimaantulon jälkeen.

Vireillä olevassa Satakunnan maakuntakaavassa 2050 kaavakartan laatimisessa esitystavan osalta lähtökohtana on käyttää Satakunnan voimassa olevien maakuntakaavojen hyväksi todettuja merkintätapoja. Asetusluonnoksen liitteen 4 luettelosta puuttuvien merkintöjen osalta ei ole voitu testata voidaanko niitä esittää asetusluonnoksen antamissa raameissa lainkaan (esim. melutasoltaan hiljainen alue).

Muita huomioita

Yleisesti voidaan todeta, että maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma. Maakuntakaavaa laaditaan usein vaihekaavoina ja eri vaiheissa nousee erilaisia tarpeita muodostaa

kaavamerkintöjä ja -määräyksiä ohjaamaan maankäyttöä halutulla tavalla. Maakunnat ovat myös lähtökohdiltaan erilaisia ja maankäytön tarpeet ja tavoitteet vaihtelevat eri puolilla Suomea. Tämä on tuotu esiin myös alueidenkäyttölain 25 §:ssä, jossa todetaan, että ”Maakunnan suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet sovittaen ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa”. Tätä taustaa vasten ennalta määrätyt koodistot ja luokittelut voivat muodostua, ja ovat jo selvästi muodostuneet haasteeksi, koska kaikkia nykyisinkään käytössä olevia merkintöjä on mahdoton niputtaa voimassa olevan tai nyt lausunnoilla olevan asetuksen mukaisiin esitystapoihin.

Tässä lausunnossa on nostettu esiin nykyisin käytössä olevia maakuntakaavamerkintöjä, joita ei ole nähty olevan mahdollista muodostaa voimassa olevan tai nyt lausunnoilla olevan asetuksen mukaan siten, että niiden merkitys ja ohjausvaikutus muuhun suunnitteluun määräytyisi maakuntaliiton haluamalla tavalla.

Lisäksi voimassa oleva ja nyt lausunnoilla oleva asetus ohjaa yhä käyttämään aluevaraustyyppisiä ja melko yksityiskohtaisiakin kaavamääräyksiä, mikä ei välttämättä ole enää tulevaisuudessa oleellista, tarpeellista tai toivottua. Mitä yleispiirteisempään kaavoitukseen mennään, sitä todennäköisempää on, että maakuntakohtaisia kaavamääräysten räätälöintejä tullaan maakuntakaavoissa jatkossakin käyttämään.

Rosendahl Suvi
Satakuntaliitto